

Protecció dels Pirineus: de què? de qui? Les amenaces antròpiques

De ben segur que la meva aportació a aquestes 20es trobades no serà innòcua, pretenc obrir un camp de reflexió sobre el tema que se'ns ha proposat de la protecció del territori dels Pirineus.

És molt difícil en quinze minuts, de fet és molt difícil en setmanes, poder analitzar de què ens hem de protegir i quines actuacions posteriors hem d'emprendre per protegir i, sobretot, què hem de protegir. Hem de protegir patrimoni material, immaterial, hem de protegir-nos del temps, ens hem de protegir de l'aigua, ens hem de protegir del foc? Què s'ha de protegir al Pirineu? L'anàlisi és molt complexa, molt sectorial i hi ha molta gent que se n'ocupa.

D'entrada no estic massa d'acord amb títol d'aquesta trobada, **La protecció del territori pirinenc.**

Territori ha esdevingut, massa sovint, una paraula mal emprada. A vegades, *territori*, denota un cert menyspreu per part, sobretot, de la part més metropolitana. *Territori*, és un invent, sobretot, de TV3 (la que ja no és nostra), que substitueix el que, despectivament, s'havia dit sempre "el rere país", la terra interior.

Territori: es denomina territori una àrea definida (incloent-hi les terres i les aigües) sovint considerada possessió d'una persona, organització, institució, animal, estat o país subdividit.

A mi m'agrada parlar de *país*. Perquè *país* és el territori amb la seva gent, la seva cultura, amb les seves costums, amb la seva feina, ple de pagesos, de ramaders, de turistes, de visitants... Això és el *país*: la terra, més la seva gent, més les seves històries. Els Pirineus, doncs, esdevenen quelcom més que un territori, en aquest *territori* hi tenim encabides persones, cultura, història, economia, societat organitzada, no estem en terra erma utilitzada sols com a pati d'escola els caps de setmana.

És impossible, amb el temps de què disposem, d'entrar en detalls, així que avui faré sols una exposició de l'índex del que

Pep Llamas i Gironès,
Regidor de
l'Ajuntament de la Vila
de Bagà i President
del Consell Assessor
del Parc Regional del
Prepirineu Català

hauria de ser un monogràfic de diverses jornades de treball. Hi ha moltes visions i totes respectables, cal debat profund si la pretensió és protegir els Pirineus o el que en queda.

Protecció dels Pirineus

De què?

De què ens hem de protegir? De nevades, de ventades, d'incendis forestals produïts per llamps, d'aiguats? No. Això no és cap degeneració, no és cap degradació, no és cap pèrdua dels Pirineus. Això, senzillament, és una transformació natural d'un país amb les seves vicissituds.

De qui?

De qui ens hem de protegir? Ens hem de protegir, bàsicament, de l'home i, sobretot, de les administracions que nosaltres mateixos hem creat. Nosaltres degradem el paisatge, en transformem els hàbitats, n'alterem els equilibris, modifiquem les conductes, modifiquem la cultura, i això, de forma perfectament organitzada a través de les nostres administracions.

Afectacions més rellevants

Home

Les afectacions més rellevants que ens genera l'home són per la seva manca, sovint, de coneixement de la sociologia i l'economia rurals, perquè s'utilitza una mentalitat molt metropolitana. Per què? Perquè la metròpoli, la gran conurbació de Barcelona, és on es concentra el major nombre de vots, que és el que després dona escons i és el que permet prendre decisions. El dia que la població rural estigui més equilibrada amb la metropolitana, segurament les decisions es prendran amb un altre punt de vista.

A les zones més rurals tenim problemes de relació i de sentiment d'invasió per la quantitat de turisme que tenim. Alguns poden dir que això és font de vida, font de riquesa, no entraré a debatre-ho ni a discutir-ho. Només trasllado aquests sensacions que la gent del país ens fa arribar.

Una altra afectació són les pors, angoixes i desconfiances de la població envers els visitants. Com a experiència, sí que puc aportar que, a la meua vila, Bagà, s'organitza cada any la famosa cursa UltraPirineu. Això vol dir que en una vila de dos mil habitants, no turística i no equipada per atendre el gran turisme, se'ns poden acumular sis, set, vuit mil persones. Aquesta quantitat desmesurada ha fet que, en ocasions, part de la població resident hagi hagut de necessitar assistència sanitària per atacs d'angoixa. Bagà no és una població turística, no és Lloret, no és Salou; és una població encara

Intervenció dels agents rurals

en bona part rural, que viu de la seva ramaderia, on la gent es lleva molt de matí per anar a treballar i, per tant, alteracions tan brusques porten aquestes problemàtiques, que segurament passen desapercebudes pels que van a córrer.

També hi ha una manca de coneixement dels usos i tradicions rurals. Això és el que ens porta que els vailets sovint no es tornin a tancar, es trepitgin camps, es trepitgi la colza perquè és molt bonica la foto amb tota la família envoltada de groc, però allò ha quedat aixafat.

Un altre punt són els accidents de muntanya de forma massiva: consulteu les dades del GRAE de les feines que tenen, i cada vegada més.

Usos indeguts de l'entorn: destrucció d'elements de senyalística rural, elements de patrimoni, massificació amb excés de visitants i alteracions de l'activitat tradicional, del paisatge, de la fauna i la flora, alteracions de la fauna piscícola i de les lleres de cursos fluvials i llacs. En definitiva, una massificació que difícilment és admissible i assumible per a la població rural.

Aquesta massificació generalitzada ens provoca: increment del risc d'incendi forestal, pèrdua d'habitatge per a la població resident fixa, encariment de preus, pèrdua de qualitat de vida, soroll, fums..., alteracions greus de la fauna i la flora, manca de subministrament d'aigua i contaminació de lleres.

Administracions

Com dèiem a l'inici d'aquesta l'exposició, les administracions, que nosaltres mateixos hem creat, també són les causants d'una bona part de les afectacions que pateix el Pirineu: foment del turisme indiscriminat, manca de protecció de les activitats econòmiques tradicionals (poca protecció mitjançant ajuts compensatoris, poca inversió en infraestructures, impediments urbanístics en instal·lacions rurals), no discriminació de zones i municipis visitables / turístics, permissivitat i poc control del cens de població i falsos empadronaments, excés de figures de protecció de l'entorn (que acaben convertint-se en parcs temàtics), massa restriccions de dilluns a divendres amb màxima permissivitat els caps de setmana, població desatesa sanitàriament,

Contaminació del riu Segre a la Cerdanya, agost 2023

població desatesa en seguretat, creixements urbanístics desmesurats, tractament de l'espai rural com a pati d'esbarjo de la metròpoli (intent de convertir els Pirineus en una extensió de Collserola).

A part dels de sobrepoblació visitant i infrapoblació tradicional, hi ha dos factors de risc molt importants. Un és el cicle de l'aigua i l'altre els incendis forestals.

El cicle de l'aigua es veu afectat amb el decreixement dels cabals de captació a causa de l'evolució climàtica, increment de contaminants a les lleres per excés de població i dimensionats de les EDAR no actualitzats (actualment les depuradores estan calculades a partir d'una població resident, però no per a una població fluctuant / visitant). Com a exemple d'això aquest estiu s'han viscut grans episodis de contaminació a l'alt Segre: s'han rebut trucades al 112 de queixa que el riu baixava brut a la sortida de Puigcerdà i, un cop visitada la depuradora, funcionava correctament però estava sobrepassada. Però anem carregant gent i més gent de forma puntual quan ja no s'absorbeix l'aigua. Quan hi falta aigua i hi posem contaminants, la resposta és la que tenim, però no n'aprenem: seguim fent expansions urbanístiques amb motivació turística, no per cobrir necessitats de població local, sinó perquè a la terra hi cap: com que hi cap construïm, però, què beurem? Perquè la terra dona per molt, construïm molt, però d'on traiem l'aigua? I l'aigua residual que generem, on l'aboquem?

Incendis forestals

Els incendis forestals és un tema que es viu encara amb poca preocupació als Pirineus, però que realment és alarmant, i podem tenir períodes i episodis d'incendis forestals més greus que els que vam tenir els anys vuitanta i noranta a Tarragona.

Per què? Perquè ens estem adaptant a les característiques de la vegetació que hi havia a Tarragona en aquelles èpoques, però a més a més a més, el Pirineu sempre ha viscut d'esquena a l'incendi forestal, sempre s'ha viscut amb la idea que l'incendi forestal no seria possible i, per tant, heu de veure la dispersió que hi ha de parcs de

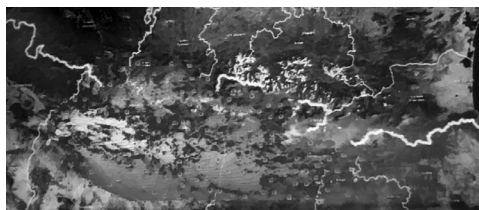

Incendi forestal

bombers, majoritàriament parcs voluntaris, els usos que es fan de les agrupacions de defensa forestal (ADF), més preparades per a la prevenció, que també, però no pas per col·laborar en l'extinció, lluny de grans centres de distribució d'aeronaus, per tant, amb pocs camins, amb pocs punts d'aigua de recàrrega... Tot això dificultarà molt una extinció.

L'evolució climàtica ha fet canviar paràmetres naturals que afecten molt els comportaments dels incendis forestals. Ens trobem davant d'episodis de risc cada vegada més llargs, i les sobtades caigudes d'humitat i les variacions de règim pluviomètric fan que la vegetació actual ja comenci a ser inadaptada.

Aquí us vull exposar una simulació d'un incendi forestal que s'inicia a Santa Creu de Llagunes (Pallars Sobirà). Allà, a partir d'unes pràctiques que es van fer de cremes controlades, es van analitzar uns paràmetres, i s'hi van incorporar els paràmetres reals d'aquell dia de l'incendi de la Jonquera. Aquesta simulació ha estat possible gràcies al

Centre d'Alta Computerització de què disposem a Catalunya. Tenim incendis forestals que són tan ràpids que el temps de càlcul necessari per fer aquesta simulació ens la donava quan l'incendi ja havia passat. Aquest incendi, per la part nord és a Andorra, per la part sud seria a tota la serralada del Cadí. Aquí hi ha dues simulacions en una: d'una banda, amb intervenció humana, dels cossos d'extinció, i sense la intervenció dels cossos d'extinció. Amb intervenció humana, el foc s'acaba just a la vall de Ribes, al Ripollès, i sense la intervenció humana se'ns en va a la vall de Camprodon, també al Ripollès. Aquesta simulació està feta amb paràmetres reals, s'han fet comprovacions entre les zones que hi ha de petites cremes tècniques per provar que les continuïtats s'ajusten a la simulació. És una de les millors simulacions que tenim, gràcies als companys de bombers dels GRAF; el seu equip tècnic és el que ha permès disposar d'això.

Això ens fa reflexionar. Això és una problemàtica del Pirineu, això és una problemàtica internacional. Aquí, o hi lluitem tots plegats, andorrans, francesos, catalans, i mirem tots els paràmetres i quins podem solucionar, o aquest sí que serà un impàs important en l'evolució contínua del Pirineu.

A part de les pèrdues en natura i paisatge, l'amenaça dels incendis forestals compromet l'economia, ja que, malauradament, està basada en el turisme i en l'especulació urbanística.

D'acord amb els estudis de pèrdua de valor dels habitatges feta per l'asseguradora Mussap (la primera companyia que va fer l'anàlisi de pèrdua econòmica d'immobles i de finques en cas d'incendi), junt amb l'estudi que va fer Catalana Occident, una segona residència afectada per un gran incendi perd un 80% del valor i queda pràcticament valorada pel terreny. Si l'immoble no queda afectat, però sí el seu entorn, la pèrdua se situa entre el 48 i el 62%.

Les pèrdues per a l'economia basades en el turisme, a excepció de les zones amb activitat hivernal (la neu tapa el negre), poden arribar al 100%, com va ser el cas de Castelltallat el 1998. La mitjana de pèrdua d'ingressos per activitats turístiques al Pirineu se situaria en un 70%.

Els grans incendis forestals poden arribar a afavorir l'activitat tradicional de ramaderia i agricultura d'alçada en guanyar espai al bosc, eliminar zones contaminades per introducció d'espècies foranies i perquè dona lloc a una nova i millor planificació en els usos de la terra.

Per acabar, vull fer un agraïment a la gent que està cada dia treballant perquè el Pirineu segueixi sent la realitat que coneixem, tota la gent que fa possible que al Pirineu es visqui amb una mica de tranquil·litat: són el Cos d'Agents Rurals, Agents del Miei Ambient (Val d'Aran), Cos de Banders d'Andorra, Agentes de Protección de la Naturaleza (Aragó), Guarderío de Medio Ambiente (Navarra), Gendarmerie National, Office National del Forêts i Office National de la Chasse (França).

Gràcies per la vostra tasca.
Gràcies peth vòste prètzhet
Gracias por vuestra labor
Eskerrik asko zure lanagatik
Merci pour votre travail

